

Farkaslaka

Településtörténeti emlékek, hiedelmek

Nagy Ferenc likja

Gordon hegyének köves, sziklás felületén a vulkanikus tevékenység megszűnte után kialakultak a mai domborzati formák. Ennek a hegynek – amelynek még a nevét sem tudjuk megfejtetni – a lejtőit leomlott és lerakódott agyag borítja, s ezen kisebb-nagyobb mélyedések, barlangok keletkeztek. A legnagyobb és legnevezetesebb ezek közül a Nagy Ferenc likja.

Ehhez is sokféle szájhagyomány fűződik. Azt is mondják, hogy a barlangot és később Farkaslakát a Nagy Ferenc fiai építették volna. Ez nem lehet igaz, mert 1566-ban már írott emlékei vannak Farkaslakának, de a múlt században, a negyvenes évek elejéről emlékezik Jakab Simó, hogy ő még gyermekként látta a barlang két szakaszát. A belsőt már leomlott szikladarabok borították, de a két üreget elválasztó ajtó összetört rájája még látható volt. A külső szakaszban a vakablak és a vaskampó, melyre üstjét akasztotta valaki, még létezett. Azóta beomlott. A leghihetőbb Bonda János jegyző 1864-ben készült beszámolója, mely szerint Nagy Ferenc önként költözött ide. Dr. László Gyula írsaiból tanultam, hogy bizonyosan igaznak állítani semmit sem lehet, minden csak valószínű, főleg, aminek kézzel fogható nyoma nincs. Ezeket a kisebb-nagyobb barlangokat, üreget használhatták a vadállatok is. A medve téli alvásra, a farkas fiaiat világra hozó barlangnak, de a bujdosó emberek is menedéknek.

Farkaslakának a lakói valójában szegények voltak. Mindenki igyekezett valamilyen módon jobb megélhetést biztosítani családjának. Egyesek bundavarrással foglalkoztak, szénnel, fával kereskedtek mások. Nyáron mégis mindenki kaszált, szénát szárított, mert kellett a kóst az állatoknak. Földet szántottak többen, vetettek, kapáltak, termeltek mindent, amit ez a föld megadhatott. A századok folyamán itt is meghonosodott a kukorica, amiből lisztet öröltek, s ezt megfőzték, és megszerették a belőle készült puliszkát is, ami a Székely-

földön népeledel lett. A krumpli, ennek a földnek a népnyelvén: pityóka is meghonosodott, megterem a farkaslaki határon. Sokat is termeltek és volt idő, amikor ez pótolta még a mindennapi kenyeret is.

Nagy Ferenc családja Farkaslakán lakott, felesége és két nagy fia is itt élt. Ferenc azonban nem szeretett dolgozni, így a gazdaságot az asszony vezette. A gazda inkább kincset keresett volna Gordon oldalában. A néphit szerint ide valamikor kincset áshattak el. Később is tartotta magát ez a hiedelem. Még a múlt században is jártak ide ki éjszakánként ásni és keresni az eldugott kincset. Voltak, akik a homoródalmási tudós asszonyhoz mentek tanácsért, tőle hallották, hogy a kincset akkor kell keresni, amikor Gordon oldalában kigyúl a kék láng, mert máskor a tündérek zár alatt tartják.

Sok zsimbelődés történt a Nagy Ferenc családjában, később ennie sem adtak, tartva a közmondást: aki nem dolgozik, ne is egyék. Vadgyümölcsökkel tengette életét, gyűjtögető életmódot folytatott. Megcsapolta a nyírfák oldalát is, viricsét ivott belőlük. Majd elment, kiköltözött Gordon oldalába egy barlangba. Valamennyi-

*A farkaslaki templom
Fotó: Balázs Ödön*

re lakhatóvá is alakította a barlangot, a későbbi nyomok ezt igazolták. Hogy itt mivel élhetett, arról nem beszél a szájhagyomány. Valahonnan volt puliszkalisztje, meg is főzte, a barlang szájában keverte a puliszkát, de amikor lapítóra borította, a puliszka a lejtős oldalon gurulni kezdett lefelé. Még egy versikét is hallottam, amit Nagy Ferenc mondott volna, szomorúan nézve az elguruló élelem után: „Áldott cipó, szent puliszka, hová mész, te istenadta?” A fiai nagy legények voltak, szégyelltek, hogy az apjuk barlangban lakik, csalogatták is haza, de az apa nem jött. Cselhez folyamodtak, felöltöztek valamilyen maszkurának, amilyennek elképzeltek a sárkányokat. Bebúvva egy közeli kisebb barlangba, onnan üvöltözéssel ijesztgették, mintha ők lennének a sárkányok. Ez sem használt. Akkor kirohantak, éjszaka volt, csak a holdvilág sütött, aminek a sejtelmes, varázslatos fénye mellett a fiúk táncolni kezdtek és az apjukat szerre táncoltatták. Amíg az egyik táncal elfoglalta, addig a másik szétzúzta a cserepest és felgyújtotta a szalmaágyat nagy üvöltözés közepette. Ezt már Ferenc nem bírta ki és futva menekült haza. Az udvar egyik zugában, vagy az istállóban meghúzódott. Reggel szégyenkezve sompolygott a felesége elé, hogy mesélje el, miként járta meg. Kérte, hogy vessen vizet neki, mert a félelemtől rögvést meghal. Így maradt fenn a Nagy Ferenc likja név s a másik barlang is innen kaphatta elnevezését, amely mára egészen beomlott, ez volt a Sárkánylik.

Firtos lova

A Farkaslakán lakó öregek még ma is gyakran figyelik Firtos lovát, ami Firtos hegyének oldalából lenéz Farkaslaka felső határára. Ha fehér, akkor tartós jó időt ígér, ha szürke, akkor esőt várhatunk. Valójában ez a Firtosvára fölé emelkedő Firtos-hegynek az oldala. Körülötte sötétzöld fenyves és lomberdő zöldell, ennek közepéből látszik messzire az omladék. Ez az omladék kopár és kis fantáziával ló alakot láthatunk benne.

A hiedelem szerint ebben a várban tündérek laktak. Ezek távol tartották magukat a vár alatt lakó szántó-vető

emberektől. A várból mégis gyakran láthatták a dolgozó földműveseket. Volt közöttük egy deli legény, akinek szemében az ég kékje tündöklött, haja aranyszínű volt, mint a mezők búzalkalásza, termete délceg, mint az erdők fenyőfái. A szigorú tündérvény ellenére megtörtént, hogy az egyik tündérlány beleszeretett és szerét ejtette a találkozásnak. Csak titokban jöhettek össze, s hogy találkozhassanak, a legénynek fel kellett másznia a várhoz és éjfélkor átugratnia a meredek várfalon. Reggeli kakasszólás előtt vissza is kellett térnie. Ezt az utat lóháton tette meg minden éjjel. Az idő rövid volt a szerelmesek számára. Egyik éjjel a kakas éppen akkor kukorékolta el magát, amikor az elkésett szerelmes legény, aki még mindig ölelte a tündérlányt, éppen át akart ugratni lovával a meredek várfalon. A kakasszóra a lova megbotlott. A legény lezuhant és a tündérlányt is magával rántotta a szakadékba. A ló pedig fennakadt a sziklán. Azóta is ott a nyoma és a homokkő oldal valóban időváltozást jósol.

A Fehér-Nyikó mondája

Farkaslaka kis folyója, a Fehér-Nyikó itt ered a farkaslaki hegyben. Veresmáté és Antos vidékének két forrásából indul el. A jobb oldali a bővizűbb, a bal oldali a Hidegség árkán csordogál lefelé. Farkaslaka életében meghatározó szerepe van a Nyikónak, amely itt gazdag mellékágakban is. Kezdetben öreg fenyők, majd szelídebb bükkök között ugrál nagy köveken át hangosan csevegve. Az erdő elhagyva, a faluhoz közeledve játékosága alábbhagy. Itt nyitja meg a völgyet. Fűves mezők, majd szántóföldek között kanyarog. A falu közé érve régebb simogatta a ruhát tisztáló asszonyok lábait, a fürdőző gyermekeket, ringatta az úszkáló libákat, kacskákat. Télire vékony jégkéreg alá bújik ma is. Amikor a tavaszi szelek megolvasztják a hegyek havát és a sok kis patakocska ezek vizét lehozza a Nyikóba, vagy zivataros nyarakon, amikor valamely határrészről ömlik bele a víz, akkor haragos, nagy folyóként kiönt medréből, elsöpri a gyenge kerítéseket és ólakat. Az is megtörténik, hogy bezúdul a mélyen fekvő lakások alsó házaiba s az ott lakó

öregasszonyokat ágyastól felemelve ijesztgeti. Nyáron, ha nagyon szomjas a föld, olyan gyámoltalanul vánszorong, hogy száraz lábbal is átléphetünk rajta. A falu régi lakói még 50 évvel ezelőtt itt a Nyikó vizéből. Tamási is azt mondta, hogy a legfinomabb iható víz a Nyikó vize. Korán reggel, még a vízhasználat előtt, kimerítettek belőle. Sárgára súrolt födeles fakartyákban a kártyapadra, vagy vízpadra helyezték. Nyáron a pincében tartották.

A Fehér-Nyikó nevének eredetéről kétféle mondát is hallottam. Az egyik szerint a farkaslaki hegyben, a nagy rengetegben valamikor régen egy kecskepásztor éldegélt, ennek a neve Fehér Nyikoláj volt. Itt lakott egy kis kalibában és legeltette kecskéit az erdő aljnövényzetén. A kecskék körül köre ugráltak és legelés közben keresték a forrásokat, amelyekből vízzel is jóllakhattak. A pásztor, hogy állandó vizük legyen, a legbővizűbb forrásnak egy nagy medret ásott, s ide összegyűjtötte a még itt található források vizét. Innen indul ez a patakocska, amely a pásztor nevére kapta a Fehér-Nyikó nevet.

A másik szerint valamikor nagyon régen, még a patak születésének idején, a forrás vizében fürdött egy Nyikó nevű hableány, erdei vagy havasi tündér. Itt lubickoltatta, mosdatta minden reggel hófehér testét a forrás vizében. A forrás patakként indult tovább, de a leány testétől fehérré, csillogóvá, avagy szökévé változott. Ezt a színt és üdeséget vitte magával végig erdőn, mezőkön, a lassan füzérré soka sodott kilenc kis székely falu mellett egészen a Nagy-Küküllőig. Ma is viszi, de a patakfolyó vize már nem iható, mert nem olyan tiszta, mint régen.

Szörnyőke kútja

A Nyikó jobb oldalán emelkedik Ballanghegye és Jalasza oldala. Ez a vízvázaló. A bal oldalon találjuk a Tilalmast. Ezekben a hegyekben a forráskutak egész rendszere alakult ki. A forráskutak tisztán tartása, megbecsülése, védelme a falu íratlan törvényei közé tartozott. Minden határrésznek volt egy kristálytiszta vizű kútja. Ilyen kút volt még az én fiatal koromban a Szörnyőke kútja. Akkor még az egész hegyoldalt összefüggő erdőség borí-

totta. Ez a forráskút Szörnyőke mezején egy kis emelkedés oldalában csillogott. Ennek a vize is a fölkelő nappal szembe folyt. A nép azt tartja, hogy a legtöbb forrás vize gyógyító hatású, ha reggel a felkelő nap sugarai érik.

A Szörnyőke kútja alját mohos kövek borították, mint tükörben visszagyogtak benne a körülötte sátorozó fák. Egy kis favájatos rúdon állandóan csorgott ki belőle a szomjat oltó víz. Ide jártak az emberek, de az erdő vadjai is inni. Ennek a kútnak a vizében sokszor megmostuk az arcunkat. Ma is van olyan öregasszony, aki vizet hozat belőle. Azt tartották, hogy a vize járványos betegségek ellen is csodás hatású. Mégis a leghatásosabb a szemgyógyítására, mert ettől tisztul a látásuk, de a fül bajait, a süketséget is gyógyítja. Volt, aki pénzt vetett a forráskútba és a mellette levő bokrokra, fákra rongyot kötött. A rongy arra szolgált, hogy aki a pénzt kiveszi belőle, arra ragadjon a betegség. A rongyok maradványait még 1954-ben is láttam.

Régen – mondja a hagyomány – a Zete várában lakó barátok átjártak látogatóba a Firtos várában élő barátokhoz. Hajnalok hajnalán indultak a hosszú útra. Akkor még csak ösvények kanyarogtak a rengetegben, s ezeken az erdei ösvényeken haladva, itt a farkaslaki csodaforrásnál megpihentek. A forrás mellett egy nagy lapos kő és körülötte 12 kisebb kő állott. Itt miséztek, valószínű a nagy kő lehetett az oltár, a körülötte levő kövekre letelepedtek, és itt reggeliztek. Utána az arcukat megmosták a forrás vizében. A pihenés után folytatták útjukat a legendás firtosi vörös barátokhoz.

A forrás ott volt a Kovács Mózsi bá erdei tanyájának a végénél. Azóta a tanyát felszámolták és utat is vágtak a nagy erdőbe. Most az IFET (Erdőki-termelési Vállalat) útja vezet el a forráskút mellett. Amikor utoljára láttam, már a kövek hiányoztak. Valószínű ma valamelyik farkaslaki ház alapjába vannak beépítve. A forrás vizét cementgyűrűbe fogták és az azóta épített erdészházat ma ez látja el bőségesen vízzel.

Jakab Rozália